

A hímrinyó kuncsaftja, amikor saját kielégülésének minőségét és mennyiségét helyezi a nemi érintkezés középpontjába, és ennek érdekében ő szabja meg a gyöngéd-
ségek jellegét az együttlét folyamán, fölébe kerekedik férfitartnerének, ahogy a munkaerőpiacon is a munkaadó pozíciója a kedvezőbb. Ő választja ki a szolgáltatók közül a legígéretesebbet, akit, ha nem felel meg, bármikor helyettesíthet más munkavállalóval.

Ha megkérdezné valaki, hogy tetszik-e nekem ez a fejlemény, átlós irányban ingatnám a fejemet. Nem tetszik, hogy a szexuális együttlétből az üzleti szemlélet – akár milyen nemű is a megrendelő – kispórolja a lelki mozzanatokat. A szextechnika tökélye nagy gyönyörűségeket okozhat, de a technika egyeduralma és az ezzel járó ismétlődések sivársága kiszikkasztja az emberek érzelmi forrásvidékét, és megszünteti a fogékonyt az individuális szerelemre, amely pedig az emberi kultúra egyik legboldogítóbb vívmánya. Másrészt viszont meggyőződése, hogy ez a fogékonyt csak a nemek egyenjogúságának talaján válhat általánossá, és ezért tetszik is a szóban forgó női kuncsaft megrendelői öntudata. A nemek között egyenjogú érzelmi-intellektuális viszony társadalmi méretekben csak akkor alakulhat ki, ha a férfi- és női orgazmusok egyenjogúak, mind az erkölcsi megítélésben, mind pedig az ágyban.

Fenti eszmefuttatásom végére érve elolvastam Gombrowicz SZÜZZESSÉG című novelláját – véletlenül éppen ez következett a gyűjteményes kötetben. Egy szűz lány annyira ártatlan, hogy amikor matróz szerelmese, egy hímszűz megkéri a kezét, azt hiszi, hogy ez le akarja választani és magához akarja venni végtagját. De felfokozott szűzzessége miatt az egész világot szexualizálja képzeletében. Kiszolgáltatottsága odáig süllyeszti, hogy végül („veled! csak veled!”) szerelmesével együtt nekiesik egy szeméttben talált csontnak, melyet a család kutyája félig már lerágott.

Íme, ugyanaz a téma: a ránk oktrojált szexuális eszmények annyira ellenkeznek természetünkkel, hogy jaj annak, aki képmutatás nélkül, tiszta szívből veszi komolyan őket.

Krasznahorkai László

KÉT KICSI KÉZ AZ INDÍTÓKAPCSOLÓN

Egy távolba eső őszi nap éjszakáján, messze-messze már a mostani lázas óráktól, a papírra vetés folyamatos jelen idejétől, midőn asztalom mellett a rádió hisztérikusan ismételteti, hogy újra kitört a háború, a béke túlsó partjának szépséges kódében tehát, szemben a véresen ijesztő innensővel, nos, akkor, ama szeptember végi éjjelen vonatom, a Ulaanbaataból Beijingbe tartó orosz szerelvény, a maga hétvagonnyi tiltott kereskedelmet folytató mongol és lengyel ügynökével, valamint egy külön kocsiiban velem együtt huszonnégy, sorsának rejtett módosítását tervező utassal, a Góbi sivatagra borult teljes sötétségből begördült a Dzamyn Üüd-i állomásra. Csikorogtak a fékek,

fölríadtak az alvók, a mozdony egyetlen hosszú sóhajtással fújta ki oldalán a gőzt, s noha tudtuk, a sivatag a térképek szerint még végtelennek tűnő kilométereken át folytatódni fog, azt is éreztük mindannyian, hogy a mi számunkra viszont, bennünk, valahol itt Dzamyn Üüdnél, véget ér. Talán, emelkedett a helyesbítő hangsúly, s rezgett aztán ünnepélyesen, tényleg véget ér, talán, úszott át a szóban egy döntő nyomaték az aggodalomról a bizakodásra, ez lesz az a pont, ahol fellelegezhetünk, sőt amikor a fülsiketítő fékcsikorgás előcsalt bennünket a fülkékből, és a magunk támasztotta hirtelen tolongásban végre mindenki megtalálta a helyét a folyosóablakoknál, a hangsúly emez eltolódásában már az a meggyőződés is benne volt, hogy mélyebbre nem, mélyebbre úgysem lehetne, innen már, kezdtük betűzgetni az állomás feliratát, egész biztosan csak kifelé vezethet út. Camin Uud, olvastam össze a cirill betűket. Zhamen Aid, kiáltotta be mellettem valaki egy fülkéajtón. Tzam Ude, hallatszott távolabbról is. Altalános volt a megkönnyebbülés.

Hosszú út állt mögöttünk, noha azt, hogy milyen hosszú, magunk sem tudhattuk igazán, hisz a mérték, amivel meghatározhattuk volna, menet közben felmondta a szolgálatot. Azazhogy: nem is a mértékről volt szó ezúttal, és nem is a hosszúságról, hanem hogy sivatagi utazásunk egy olyan tudásba vezetett be, amit birtokolni senki nem akart, hogy olyan tapasztalattal ajándékozott meg, ami valamennyiünket készületlenül ért – sőt azt kell mondjam, arra érdemtelenek lettek megjutalmazva ezzel a tapasztalattal, arra alkalmatlannak lettek beavatva ebbe a tudásba. Közülünk ugyanis már arra sem számított senki, hogy Ulaanbaatartól a mongol–kínai határig egyáltalán bármire is számítani kell, épp ellenkezőleg, úgy voltunk vele, ha hosszú lesz, hát hosszú lesz, ki fogjuk bírni, a kupék a körülményekhez képest kényelmesek, a fűtés jó, az egyetlen, amivel szembe kell néznünk, az unalom – márpedig ezt a csekély kellemetlenséget, szögeztük le még az ulaanbaatari pályaudvaron, igazán el lehet viselni, ha az ember arra gondol, mi vár rá azután. Előzetes elképzeléseink igen ártatlanok voltak tehát, nem csoda, ha meglepett, sőt őszintén megdöbbenett valamennyiünket, amikor megértettük, hogy átkelésünk a Góbin nem a zsibbadt tagok okozta megpróbáltatás panaszos élményeinek, hanem egy kivételes helyzetre való ráébredésnek a története lesz, egy olyan tény felismerése, amit életünk köznapi világával összekapcsolni, úgy véltük, épp azért nem lehet, mert magunkban legfőképp és pont azt a bennünk is föltételezett elvont általánosságot nem voltunk képesek felfedezni, amire viszont ez, ez a nem is váratlan felismeréssel vagy ráébredéssel, mint az előbb jellemeztem, inkább valami lassú ráeszméléssel megszerzett tudás a leghatározottabban vonatkozott. Egyáltalán nem akarom elhallgatni, hogy a többes szám eddigi s ezutánai használatának valamelyest önkényes volta ellen valószínűleg mind a huszonhárom társam élénken tiltakozna, akikkel egyébként ebbe az egy és ugyanazon többes számba – és elsőre legyen elég erről ennyi – tényleg nem a kölcsönös ismeretség vezetett – csak megnéztük egymást a beszállásnál, aztán a maga fülkéjébe a párjával vagy anélkül ki-ki szólanul elvonult; azt azonban ők sem vonnák kétségbe, hogy aki arra a Beijingbe tartó vonatra, rokonságunk önmagában is szembeötölő jeleként, megvette a jegyét, az már nem tévesztette össze saját céljait és saját nehézségeit, amint az elszorító gyakorlatossággal történni szokott, képzelet alkotta hősök költői céljaival és nehézségeivel, mert esetünkben – s talán ebben is megerősítene mind – olyan sóltan, száraz, kedveszegett emberekről volt ott szó, akiket nem csupán az kötött össze, hogy többé már nem lehetett becsapni őket, hanem az ellenkezője is, az a puszta elkeseredést meghaladó, végérvényesen ki nem zárt eshetőség, hogy bizonyos váratlan körülmények ese-

tén – s mi éppen egy effélének próbáltuk kitenni magunkat – ez a velem együtt huzsonnégy, és épp a legérzékenyebb kérdésekben, még egyszer, utoljára, mintegy búcsúzóul igenis becsapható. Olyan hasonlóság állt fenn közöttünk, aminek különösen kifejtett változata öröm vagy büszkeség helyett inkább nyugtalansággal töltött el minket, hisz féltett magányunkat éreztük megtámadva így, ám ugyanakkor olyan árulkodó, olyan nyilvánvaló volt ez a hasonlóság, amely még azt a felhatalmazást is megadja most, hogy nem igazolható, de igaz, vagyis úgynevezett szabad kijelentéseket tehessek... példának okáért arról, hogy amennyiben akadt afféle eset, amikor elejét kívántuk venni a kérdezősködésnek, akkor az utazás okát firtatók előtt („Ugyan minek mentek ti Kínába...?”) nagy valószínűséggel hajszálpontosan ugyanúgy ütöttük el a dolgot, mondván, azért, hogy feledést keressünk a gondjainkra, illetve mikor a hitetlenkedő s kissé sértett kíváncsiskodók azt dünyögtek erre: elvándorolni a föld másik oldalára, ez nem éppen közönséges módja a feledésnek, mi, még nagyobb valószínűséggel, ugyanúgy feleltünk valamennyien, hogy tudniillik igen, ez igaz, de hát... a gondjaink sem éppen közönségesek. És mindez viszonyaink egyoldalú jellemzéseként, tájékoztatásul az otthonmaradottakhoz talán meg is állja a helyét, más szempontból nézve azonban a mi indítékaink – s épp azért hoztam szóba a dolgot, hogy erről beszámolhassak – szerényebbek, földhözragadtabbak, s ha nem volna túlságosan kíméletlen, azt mondanám, kicsinyesebbek voltak, mint azé, aki bennünket az örökkévaló riasztó birodalmába, mert hiszen ez történt velünk Dzamyn Üüd előtt a Góbiban, bevezetett. Itt nem vártunk többet, ha egyáltalán valamit, mint a sivatag meglepetés nélküli közhelyeit, s hogy „végtelenségére”, „szomjazó homokjára”, „holdbéli elhagyatottságára” majd unottan rálegyintheünk, ehelyett egészen váratlanul az időtlenségnek és a halhatatlanságnak egy kísérteties terébe, sőt hadd mondjam meg egyenesen: ember számára elviselhetetlen tartományába jutottunk – ha egy efféle amúgy is megsápadt szócska, mint az „elviselhetetlen”, képes még egyáltalán bármit is kifejezni abból, amittől mindnyájan annyira megriadtunk, s aminek közvetlen nyomása alól most Dzamyn Üüdnél, kibámulva a folyosóablakon, oly jóleső volt a felszabadulás. Mert átutazni a Góbin, mert a Góbi sivatagot orosz vagonokban Beijing felé keresztülszelni, mert egy őszi napon az orosz szerelvények átlagos sebességével a Bogd-hegységtől a mongol-kínai határig belemerészkedni a Góbi sivatag élettelen ürességébe, nos, ez azt jelentette, hogy bele is veszni, azt jelentette, hogy nyomtalanná válni, önmagunkat eltűntnek nyilvánítani, átmenetileg elillanni a földi létezésből, ilyen feltételek között ugyanis ez a sivatag – lerombolván a mesebeli megmenekülésnek egy több évezredes, édeni metaforáját – azt állította, hogy az örökkévalóság valóság ugyan, de nekünk lidérces mód elrettentő valóság, hogy az örökkévalóság az istenek tartománya ugyan, de ezek az istenek mozdulatlanok, megközelíthetetlenek, hidegek és pokoliak, hogy az öröklét nem más, mint az örületig hevített teljes és végzetes szimmetria, hogy az öröklét nem egyéb, mint az ismétlődés dermesztően eszményi, feldúlhatatlan ökéletessége. Álltunk a folyosóablakoknál, néztük a hatalmas neonfelirat vakító kékjeit, sárgáit és vöröseit: a helynévtábla cirill, ujjur és kínai óriásjeleit a már enélkül is épp elég különleges állomásépület homlokzatán, de mire megfogalmazhattuk volna, hogy akkor vajon minek is vagyunk kiteve ezzel a tudással, hogy milyen árat kell is fizessünk ezért a beavattatásért, s hogy egyáltalán hogyan bírnak majd ezek után visszatalálni saját eredeti léptékeinkhez, addigra már vissza is találtunk, a megérkezés okozta megkönnyebbülés addigra már ki is oltotta rendkívüli tapasztalatainkból a nyomasztó tónusokat, s miközben figyelmünket egyre nagyobb mértékben Dzamyn Üüd kötötte

le, ezekből a rendkívüli tapasztalatokból nem is maradt más, mint egy önmagát gerjesztő, gerinctájunkat bizsergető kellemes izgalom, hogy hát ha ilyen bevezetéssel van ellátva a kínai birodalom megközelítésének idáig meglehetősen regényes története, akkor várakozásainkban egész biztosan nem fogunk csalódní, akkor Kína a maga még csak nem is sejtett tónusaival tényleg birodalma lesz a feledésnek, s valami nagyszerűvel jutalmazza majd, hogy földi és légi lélekvesztőkön ezt a nagy utat megtettük érte.

Bármilyen hihetetlen, így történt, a legkörültekintőbb fogalmazással sem leplezhetem tovább, hogy bizony így esett: Dzamyn Üüd-i megérkezésünket követően néhány perccel már tényleg el volt felejtve az egész, s ha magyarázatot keresek erre a hirtelen felejtésre, hát csak a legpimaszabbat találom, hogy tudniillik a számunkra felkínált kiábrándító igazságban, amely amúgy istenigazából elvette az ember kedvét a halhatatlanságtól, mi eleve nem látrunk egyebet, mint egy nem ránk méretezett, helyesebben: mint egy nem nekünk felállított akadályt, amin túl kell jutni és el is felejtetni azonnal, hiszen egyrészt azok közé tartozunk (és itt, beismerem, erősen leengedtem a hangsúlyt, ahogy az komoly bejelentéseknél szokás), akik súlyos halálfélelmük ellenére, titkos életszeretetről régóta nem gondolnak már a halhatatlanságra, másrészt pedig (s innentől a hangsúly ismét a régi) figyelmünk osztatlan egészére s általa ama tény kétségbevonhatatlan bizonyítékára volt mindenekelőtt szükségünk, amit az állomás fölöttébb különös épületét vizsgálgatva persze valamennyien éreztünk már: hogy ugyanis sikerült, megjöttünk, itt állunk Kína kapujában.

A ház, ahol mindezt from, már órákkal ezelőtt elcsendesedett, éjjel negyed három múlt, kislányaim nyitott szájjal, kitakarózva alszanak az ágyon, s ebben a nagy csendességben a fűtőcsövek zümmögésével csak egészen halkra lecsavart rádióm verseng az asztal mellett, ahogy mint valami elhallgattathatatlan tücsök cirpeli a beteges lelkesedés híreit... e percben épp óriásbombázók ámulatra méltó pusztításairól a megindult háborús ütközetben. Félek az óriásbombázóktól, sőt azt kell mondjam, az óriásbombázóktól félek csak igazán, ezért arra kényszerítem magamat, hogy halljam is, meg ne is – hisz a rádiót kikapcsolni persze nem merem – ezt a szakadatlan cirpelést; ennek viszont, amellet, hogy hallom is, meg nem is, éppen az a következménye, aminek a közlése kedvéért ilyen minden mindegy alapon megszakítottam elbeszélésemet, hogy tudniillik csak sóváran szóba hozni tudom, de újra felidézni magamban már nem vagyok képes az izgalom akkori édességét, az elfogódottság és a várakozás pezsdító zamatát, egész helyzetünknek azt a furcsa ünnepélyességét a Dzamyn Üüd-i pályaudvaron, amelyből mindössze annyit értettünk világosan, hogy megméréstésünk és bebocsáttatásunk valahol innen kezdődik majd – mert a többbit, főként ennek a megméréstésnek és bebocsáttatásnak a módját és feltételeit, a legteljesebb homály fedte.

Afelől nem voltak kétségeink, hogy lényegében a megfelelő helyen vagyunk, de minthogy érkezésünket követően a szó legszorosabb értelmében nem történt semmi, szerettük volna tisztázni, hogy akkor hát hol is van ez a lényegében pontosan. Térképeinken, már amelyik feltüntetni egyáltalán érdemesnek tartotta, Dzamyn Üüd majdnem közvetlenül a mongol–kínai határt jelző piros vonalacska közelében feküdt, márpedig ez, attól függően, mennyit adtunk a térképekre, bennünket akár két egymásnak szögesen ellentmondó eredményre is vezethetett. Ha rábíztuk magunkat a jelzésekre, és kizártuk a nyomdahibát, akkor számolhattunk akár még negyven-ötven kilométerrel is, ha viszont tudomásul véve ugyan őket, de nem ezeknek a rejtélyesen megbízhatatlan térképeknek hittünk, hanem a saját szemünknek, akkor okunk volt rá,

hogy azt gondoljuk, szó nincs még negyven-ötven kilométerről: Dzamyn Üüd maga a határ. Az állomás ugyanis, amellyel a sötétben mindvégig láthatatlan helység a legmesszebbmenőkig azonosnak bizonyult, még csak nem is emlékeztetett a Bogd-hegység, majd a Góbi félsivatagos pusztaságának megállóként szolgáló, ritka és torokszorítóan nyomorúságos viskóira. Egy pályaudvari épülethez viszonyítva palota volt, egy palotához viszonyítva erődítmény, mongol ízléshez képest kínai, a kínaihoz képest viszont mongol. Homlokzata, amiről már jó ideje nem bírtuk levenni a szemünket, s amit épp ezért hol különlegesnek, hol fölöttébb különösnek nevezve már többször is emlegettem jelentésemben, olyan lakóról árulkodott, aki félig még gyerek, félig már gonosztevő, mert bármit, de azt aztán igazán nem képzelhette senki, hogy óriásokra méretezett falai között valami elfajzottságában is megejtő magányos szörnyszülött helyett holmi vasutasok próbálnak meg az itt hetente két ízben egymás sarkára hágó szerelvények őrjítő káoszában – pecsétekkel és indítótárcsákkal hadonászva – rendet teremteni. Bal szélén, nem túl tréfásan máris azt mondhatom: jobb nem firtatni, miért, egy hozzávetőleg húsz méter magas torony emelkedett, amit egy vastos oszlopok alkotta bástya zárt le a kúpos tető alatt, és hiába találgattuk kezdetben, hogy lőrésai mögé vajon néhány árnyékba húzódott néma fegyveres vagy maga a küismerhetetlen lakó rejtőzött-e, hamarosan abba is hagytuk ezt a találgatást, mert az óriás neonfeliratokról odaszűrődő fényben kiderült, tévedtünk, ennek a bástyának az ég adta világon semmi értelme nincsen, ha pedig mégis volna, azt előlünk az odavezető feljárókkal együtt a hajdani kőműves könyörtelenül befalazta. Akár így volt, akár úgy, a toronynak ez a céltalansága vagy végleg elrejtett értelme mindenesetre nem korlátozódott csupán önmagára, mert amikor a bástyaoszlopok elől figyelmes vizsgálódás után az iménti „vastos” jelzőt hirtelen visszavontuk, akkor ezzel egy időben, pontosabban ezzel szoros összefüggésben észre kellett vegyünk, hogy a toronynak ez a... nevezük összefoglalóan így: céltalan értelme szinte átütja magát a jobbról hozzá csatlakozó főépületet is. Szélesnek szélesek, vastagnak vastagok voltak ugyanis ezek az oszlopok, meg magasak is, akárcsak a főbejárat mellett az a négy-négy még hatalmasabb, vastosknak viszont, ismertük föl, mégsem voltak nevezhetők, ellenkezőleg, az embernek az a furcsa érzése támadt, hogy valami nincs rendben a súlyukkal, s ez az érzése, amint tekintete átsiklott a főépületre, csak tovább erősödött. A mi vagonunk pontosan a háromnyelvű Dzamyn Üüd-feliratok alatt állt meg, így a lehető legelőnyösebb helyzetből, a tengely meghosszabbított egyeneséről és frontálisan láthattunk rá az egész épületre, márpedig a belátásnak éppen erre a távlatára volt szükség ahhoz, hogy a toronyról a főhomlokzatra átsikló tekintetünk ugyanazt a tényt, amit a bástyaoszlopok nagysága és súlya közt mint zavarbaejtő meg nem felelést az imént észrevett, most az építmény egészében is felfedezze. Mert ez történt: figyeltük a Dzamyn Üüd-i állomást, és mellbevágó ésszerűtlenségek, valamint a méretek és az arányok eltúlzott voltának pusztá megállapítása után, tartós kibáméskodásunk eredményeként, előbb rögzítettük, hogy van valami mélyreható valószerűtlenség abban, amit látunk, majd pedig a felismerések klasszikus tempójában rájöttünk ennek a mélyreható valószerűtlenségnek az elképesztő magyarázatára is: hogy ugyanis e mesebeli erődnek, e kissé félelmetes kolosszusnak, e példátlan monstrumnak nincsen súlya.

A vagonajtók be voltak zárva, ezért azt kideríteni persze nem lehetett, hogy ezek az óriási falak vajon préselt papírból vagy valami műanyag habból készültek-e, egyet azonban mindannyian biztosra vettünk: a Góbi-tapasztalatok után ez a legsűrűbb sötétségből a legnagyobb megkönnyebbülésünkre felbukkant pályaudvar másnak, mint

szemfényvesztésnek nemigen nevezhető. Gyanakvón, hiszen becsaptak, de mert el is képeztettek, korántsem csalódottan méregettük ezt a bizarr vándorcirkusz-produkciót a folyosóablakokból, s ha némi elismeréssel adóztunk is az örült elmének, amely e mozgatható vagy össze- és szétszerelhető állomást kitalálta, sokáig nem időztünk nála, hiszen a vele összefüggő s a bennünket leginkább érdeklő feladatot, hogy hát miért kellett díszletként megépíteni, amit a valóságban is meg lehetett volna, tudtuk, úgysem leszünk képesek megoldani. Meg aztán... volt valami, ami helyzetünk mozdulatlansága miatt még ennél is jobban foglalkoztatott minket, valami, ami kezdetben amolyan mellékkörülményként értelmezve csak a várakozás izgalmát növelte, most azonban egyre inkább a bennünket érintő, ránk váró események döntő alkatrészének tűnt – az, hogy ha egyszer – egy képes közhely ezúttal talán megbocsátható fordulatával élve – megérkeztek a nézők, s ez a neoncsőkölteménnyel kivilágított színpad látszólag készen áll, akkor hol vannak a színészek, és miért nem kezdődik már az előadás?

A Dзамын Üüd-i pályaudvaron ugyanis megérkezésünk óta nem láttunk egy teremtet lelkét sem.

A szerelvényről nem szállt le senki, még a kalauz sem, felszálló utasnak meg végképp semmi nyoma nem volt a tökéletesen kihalt, szél söpörte peronon. Egyetlen vasutas vagy katona nem tűnt fel begördülésünk óta, egyetlen helybélit nem csalt elő vonatunk, hogy az éjszakai óra dacára megcsodálja távoli utazók errefelé ritka látványosságát, csak ideosonva valahogy – még ha tiltják is – az építmény mögött abszolút sötétségbe húzódott s a legnagyobb valószínűség szerint nem is létező Dзамын Üüdből. Nem nyílt ki ajtó a homlokzaton, nem volt fény az ablakokban, s azt még innen, vagonunk folyosójáról is világosan megállapíthattuk, hogy mozdonypöfékelés és szélzúgás ellenére odakint a hatóság embereinek elvárható lármája helyett meglepő csend uralkodik – az elhagyatottságnak olyan csendje, amelyről a legritkább esetben jut az ember eszébe, hogy véget is érhet, és megtörheti valami.

Dзамын Üüd és a Dзамын Üüd-i gondolat otromba játékosságával s feltétlen ideiglenességével szemben tehát a mi helyzetünk meghökkentően véglegesnek tetszett, ugyanakkor viszont korántsem kilátástalannak, hiszen nem lehetett tudni, a következő pillanatban drámai hevességgel nem szakítja-e meg ezt a véglegességet egy a mi esetünkben persze várva várt fordulat. És ez jellemzett hosszú ideig mindent, bármire gondolt is az ember a folyosóablakban, az legalább olyan mértékben látszott elképzelhetőnek, amilyen mértékben kizártnak, miközben a dolgok, úgy éreztük, kezdenek leegyszerűsödni körülöttünk, miközben bebocsáttatásunk vagy visszautasításunk elképzelt processzusa, akárcsak vonatunk Dзамын Üüdnél, szinte lefékezett szándékunk pusztá bejelentésénél, a nagy birodalomba való átlépési akarat kérelmező kinyilvánításánál – amivel szemben egyébként az érdeklődés, finoman szólva, nem volt feltűnő. Bár... ezt sem lehetett egészen biztosan állítani, hiszen nem tudhattuk, az elhagyatottság háttérben nem folyik-e mégis valami irdatlan munka, éppen hogy folyamodványunkra az a kívánt igen vagy az a nem kívánt nem birodalmi szempontból bölcs megfontolással megszülessék, és ugyanígy: el nem dönthettük megnyugtatóan, tudomásul vették-e egyáltalán ittlétünket, miközben reményeinket arra azért bátran építhettük, hogy tekintettel vonatra, sínre, irányra, Dзамын Üüdre, az áthaladásnak ez a módja mégsem lehet itt egészen példa nélkül való. Órák teltek el ideérkezésünk óta, nem csoda, ha egyre nőtt bennünk a bizonytalanság, nem sejtettük, miért nem történik már meg velünk, aminek valahogy meg kellene mégis, és nem sejtettük azt sem, mire várunk pontosan. Hol azt gondoltuk, a mongolok késnek, hol meg, hogy a

kínaiak előőrsei, csak ácsorogtunk ezen a sejtelmes senki földjén, s néztük a homlokzat színes fényeit a hármass feliraton.

És itt, ezen a ponton, ha már egy a B52-esekkel foglalkozó rövid szakértői elemzés a cripelő rádióból amúgy is kibillentett néhány percre, mert ez történt, közbevetésként valamit el kell mondanom.

Elbeszélésem magasztos tárgya a dolog természetéből következően a legválasztékosabb stílus magától értetődő alkalmazását kényszerítette s kényszeríti ki, leírásom meghatározó atmoszférája így tehát – ha nem akaszt meg rövid időre a folyamatos háborús hírműsornak ez a pusztító kiselőadása – kizárta volna, hogy utazásunknak a mellékes, az elhanyagolható, az érdektelen vonatkozásairól, úgynevezett hétköznapi vagy ahogy mondani szokás, emberi oldaláról is szót ejtsek. De ez a hírheft bombázóról szóló elragadtatott himnusz, mert az előadó heves katonaszemvédélye miatt másnak nem nevezhető, pont hogy megakasztott, ezért aztán kihasználva e magam teremtette, ám kényszer szülte s beszámolómm eleven sodrását már másodízben megzavaró alkalmat, hadd tegyem hozzá az eddigiekhez, hogy természetesen ettünk is a hosszú úton, én például szinte végigettem az egész Góbit, és természetesen aludtunk is olykor-olykor, bár nem annyit, amennyire a fűtött kupék bizonyosfajta otthonossága csábított volna, végül pedig szeretném legalább felsorolni azokat az apróságokat, amelyeket mint mellékes apróságokat rendkívül fontosnak tartok megemlíteni, hogy például volt tea a vonaton, és volt hálókocsi-kalauzsné is, aki a vagon végéből indulva néha végigkínálta az utasokat (egyébként: mint a pokróc, és Saynshand után eltűnt valahova), aztán ott volt az is, hogy minden fülkében az ajtó fölé csavaroztak egy hangszórót, és ebből mongol, orosz és angol nyelven emlékezetes mondatokat lehetett megjegyezni Mongólia forradalmának dicsőséges történetéről, meg volt ágyrend például, amit persze rögvést felborítottunk, ahogy szétpakoltunk Ulaanbaatarban a beszállásnál, volt megszállás Saynshandban, kimentünk a viharos szélbe az úgynevezett állomás peronjára, és a betonplaccon a hajdani műnusz negyven-ötven fokos fagyoktól akkora repedések voltak, hogy elsüllyedt bennük az ember lába, és hát folytathatnám még számtalan ide nem tartozó részlettel, például a szomszédaimról, akiknek egyszer majdnem átszóltam, hogy ne bőgessék már annyira azt az átkozott magnetofont, de hagyjuk, én is belátom, hogy nem mehet így tovább, az összes nagy horderejű részletet elmondani úgysem bírom, ennek a párnak az ideeröltetésével meg tényleg olyan, mintha... nem is tudom hirtelen, mit mondjak... mintha trágyát hánytam volna be a tsz-irodába az elnök ablakán, szóval csak idétlén, rendezetlen oda nem illőség meg zagyva összevisszaság, mindenestre könnyebb a lelkenek, s ezzel a könnyebb lélekkel már nem is lesz olyan nehéz visszatérni jelentésem elfelejtett fonálához, ama várakozó, tűnődő, nem aggódalmaskodó, ellenkezőleg, türelmes lelkiállapothoz, amelyben tudomásul vettük, hogy ama sejtelmes senki földjén az a várva várt fordulat bekövetkezett, mert egyszerűen... megmozdult körülöttünk minden.

A mozdony hirtelen rántott egyet a vonaton, s mire visszanyertük az egyensúlyunkat, és újból kinéztünk az ablakon, Dзамын Üүд már nem volt sehol.

Váltókon robotgunk keresztül, szinte úsztunk az áthatolhatatlan sötétségben, szinte fűrdtünk a robogás pusztá tényében, s így felélénkülve a hosszú várakozásból, minden eddigit gyorsan feledve, figyelmünknek már egyetlen tárgya volt csupán: a határátkelés számunkra nagy jelentőségű, közelinek tetsző pillanata. Átlépünk hát az ősi birodalomba, gondoltuk ahhoz képest, amilyen száraz, sóltan, kedveszegett emberek voltunk amúgy, meglepően kalimpáló szívvel – az egyetlen birodalomba, amely erő-

sebbnek bizonyult, mint a pusztulás. Átsiklunk oda, nézünk ünnepélyesen a kinti sötétbe, ahol a táj képes volt magába foglalni mindent, amit az ember az isteni alatt értett, s ahol így a tájnak minden parányi ponton időbeli vagyis: erkölcsi mélysége van. Átrobogunk, mondtuk magunkban elfogódottan, a történelem egyedülálló kontinensére, mely Csao Si Huang-ti visszataszító zsenijétől ama szelíd hegycsúcsig terjed, ahol Li-po kissé borosan megállt annak idején, és lenézett a párás völgybe. Egy perc még, gondoltuk, és Kínában vagyunk.

De ekkor váratlan dolog történt. A mozdony durván lefékezett, aztán csikorogva megállt, majd rövid várakozás után elkezdett tolatni visszafelé. Egy perc, és újra ott voltunk megint a Dzamyn Üüd-i pályaudvaron.

Mondanom sem kell, hogy az események ilyesféle alakulására aztán egyáltalán nem számítottunk, nagy volt a csalódás a folyosóablakoknál. Dühösen méregettük az állomás díszletét odakint, s el nem tudtuk képzelni, mindez mit jelent. De már nem is nagyon érdekelt senkit az ok, úgy véltük, az irántunk való érdeklődés e tüntető hiánya sértő, amit jóvátenni kizárólag egyféle módon lehet, ha újra és sürgősen neküldünk. S az iménti lelkesedésből a kiábrándító újrarahasztásnak ebbe a vermébe belezuhanva még valami nyilvánvalóvá lett, valami, ami döntően meg is határozta kedélyünket s ezáltal figyelmünk sajnálatos irányvesztését a későbbiekben. Hogy milyen fáradtak vagyunk.

Három egész napja voltunk már úton. Szervezetünk ellenálló képességét az egymást összezavaró helyi idők gyilkos viszonylagosságától kezdve az efféle ázsiai utazások szokásos kényelmetlenségeiig természetesen rengeteg minden próbára tette, és mondhatom, hogy a szóban forgó szervezet a próbákat nagyszerűen állta. A csalódástól azonban, amivel Dzamyn Üüd-i visszatoloncolásunkat fogadtuk, hirtelen összeroppan ez az addig kitűnően vizsgáló szervezet, és az innentől viszonylag gyors egymásutánban következő események közt tájékozódni már alig-alig tudott. Mert ez a Dzamyn Üüd már nem az volt, mint a régi, meg aztán mindennek, ami ettől kezdve történt, a dolgok általános rendíthetelensége után különösen feltűnő módon egyszerűen sebessége lett. Mindig nagyobb sebessége, mint amilyen sebességgel mi követni tudtuk őket, s így hiába álltunk továbbra is kitartóan az ablakoknál, szemünk előtt kezdtek összemosódni már a kintiek.

Legelőször is kivágódott a főbejárat ajtaja, s meg-megroggyanó lépésekkel egy felismerhetetlen alak hátrált ki rajta – éppen felénk közeledve így – egészen addig, míg csak el nem terült a peron betonján. Ezt követően nem sokkal az ajtóból furcsa, nehéz mozgással kitámolygott két másik, ezeknek az arcára kicsit még emlékszem, mongolok voltak, és nekiestek az időközben feltápáskodó férfinak. Egy irtózatosszerű ütés rémlik még, ahogy az egyik ököllel belevág a másik arcába, aki megrendül ugyan, de hihetetlen mód talpon marad – és innentől akárhogy próbálom, nem tudom felidézni, hová tűntek el a peron neon megvilágította foltjából, csak azt, hogy viszont a helyüket később egy mongol tiszt foglalta el gyalogos katonáival, akik aztán lassan szétszóródtak, nyilván, hogy biztosítsák azokat, a nyolc vagon körül.

Tudatában voltunk annak, hogy titokzatos átszilipelésünk most már végre tényleg elkezdődött (megint ide-oda taszigatták a vonatot...), s annak is, hogy ha valamikor, hát most lenne itt az ideje minden örömteli izgalomnak és lelkesedésnek, csak hát egész egyszerűen nem voltunk rá képesek, mintha... elvesztettük volna az egyensúlyunkat, valami különös szédülésféle kezdett el gyötörni, tagjainkat ólmos fáradtság húzta le, s ebben az állapotban mi egyebet lehetett volna csinálni, mint otthagyni meg-

figyelőállásainkat az ablakoknál, visszakotródní a kupékba, és tehetetlenül elterülni az ágyon. Álom azért nem tört ránk, noha el lehet képzelni, éberségünk ekképp talán kellően jellemzett maradékával miféle észrevételekre voltunk még képesek. Az biztos, hogy vonatunk ide-oda és előre-hátra taszigálódása jó ideig eltartott, s az is teljesen világosan megmaradt, hogy a zötykölődésnek, rángatózásnak, az erre-arra vonszolódásnak egyszer csak vége lett, a szerelvény, mintha szárnyakat kapott volna, felgyorsított, s mintha vajban úszna, oly simán, száguldani kezdett Kína felé. Ezekre jól emlékszem, arra azonban nem, miképpen kerültünk be a nagycsarnokba, és nem tudom eldönteni, hol szálltak föl a kínai hivatalnokok, hogy mikor rohamozta meg, hogy mikor foglalta el meglepetésszerű heveséggel a határőrök, vámtisztek, vasutasok és biztonságiak nyüzsgő tömege a vagonunkat, hogy tudniillik Erenhotnak megálltunk-e valamiféle állomásán, vagy a nagycsarnok volt egyúttal az erenhoti állomás is, nem tudom; azt viszont, mintha nem is lett volna másnak semmi jelentősége, élesen láttam, kinézve a fülkeágyról a nyitott ajtón át, hogy kint nagyon nagy világosság van, hogy egy óriási csarnokban vagyunk, és a csarnok egyik órája, sőt számomra, aki fektéből, szemét erőltetve, álmosan hunyorogva nézte mindezt: maga a csarnok órája hajszálpontosan éjfél mutat.

Eszem ágában sincs eltúlozni a dolgokat, de azt követően, hogy a fülke ajtajában megjelent egy elegáns, fiatal, jól ápolt férfi, egy határőrizeti hivatalnok egyenruháját viselő, nyilvánvalóan rangrejtett mandarin, és lebilincselő mosollyal, kellemes angol-sággal, nem mulasztván el köszönteni itt, „Kína északi kapujában”, elkérte és magával vitte úti okmányaimat, nos, ezt követően vagy talán inkább attól kezdve, amikor egy kis pihenés után összeszedtem magam, és társaimmal egyetemben visszatértem a folyósóra: határozottan álomszerűnek tűnt minden: a nagycsarnok éjféli élete, a kék meg a zöld meg a szürke egyenruhák hullámmzása a szerelvény mentén, aztán ennek a heves forgalomnak a szembetűnő ritkulása, ahogy egyre inkább eltűnnek az egyenruhák, s csak a vasutasok maradnak vonatunk közelében.

Két nagyobb csoportra oszlottak egyébként, az egyik a vonat végétől, a másik a mozdonytól indult el középen álló vagonunk felé, hogy zseblámpáikkal oda-odavilágítva megvizsgálják, hosszú nyelű kalapácsaikkal pedig meg-megkocogtassák a kocsik alvázának előlünk mindig rejtve maradó árnyékos pontjait. Fáradtságtól égő szemmel, ám ugyanakkor a nyugalom valami egészen bódító állapotában egy megelevenedett mesebeli történet kedves szereplőiként figyeltük őket, ahogy nagyon komoly képet vágva, oda-odazseblámpázva és meg-megkocogtatva közelednek hozzánk. Természetesen fogalmunk sem volt, mit csinálnak ott lent az alvázaknál, de hát európai kollégáikat sem értettük soha, különben is teljes mértékben lekötött bennünket az, amit – mikor már elég közel jöttek – felfedeztünk, hogy hát ezek a vasutasok a nagy kalapácsokkal valamennyien nők. Csak az Úristen bocsáthatja meg, de be kell vallanom, e ténynek a szörnyű embertelenségét mi, akkor már kihajolva az ablakon, egy fikarcnyit nem érzékeltek, kizárólag a báját, a látványban rejlő szépség finom és rendkívüli minőségét, ahogyan ezek a tiszta tekintetű, lopva álszózó, picike, törékeny asszonyok az óriási hangárban épp a védtelenség feltétlen erélyével gondoskodnak róla, hogy rend legyen az alvázak körül.

A két csoport összetalálkozott vagonunknál, majd azon nyomban szét is rebbent, most már egyenként foglalva el egy-egy helyet a kocsik ütközőinél, s ha eddig csoportjaikban, hát ettől kezdve abban a két asszonyban figyeltük és élveztek a báj és a szépség erejét, akik a mi ütközőinknél ott maradtak, s egy hatalmas, náluk másfélszer, vagy

mit tudom én, hányszor nagyobb gépet igazgatva le nem vették a szemüket a rájuk bízott ütközőkről. Az egyensúlyvesztésnek, a fáradt szédületnek abban az állapotában kivételes élességgel láttuk őket, ahogy kicsi kezeiket a gépek indítókarjain tartva elmélyülten figyelik, megfelelően megy-e minden, azt azonban csak nagyon homályosan érzékeltük, hogy a nagycsarnok méreteivel, az eddigi arányokkal érthetetlen módon történt valami. Hogy aztán mi is volna ez, és miért is érezzük úgy, mintha összehúzódnának körülöttünk a dolgok, és hogy egyáltalán mit is művelnek tehát ezek a kedves asszonyok az ütközőknél, nos, mindezt a látásnak még ebben az álomszerű elmosódottságában is egyetlen éles pillanat alatt értettük meg, amikor észrevettük végre, hogy nem a fáradtságtól érzünk valami lebegésfélét a talpunk alatt, hanem azért, mert valóban lebegünk.

A két asszony, a két kicsi kéz az indítókapcsolón egy irdatlan erejű emelőszerkezetet irányított, amelynek az volt a feladata ezen a lassan a végéhez közeledő éjszakán, hogy egy-egy alulról ránk csatolt sínrel nagy biztonságban a magasba emeljen, s egy különleges csúszódaru segítségével kiemelje letről a teljes alvázat, hogy egy másikkal helyettesítse, mert a kerék, ami volt, itt nem megfelelő.

Mire rájöttünk minderre, már tényleg a magasban voltunk, s ide-oda szaladgálva a fülke- és a folyosóahlak között megpróbáltunk elképedésünkön valahogy úrrá lenni, hiszen a bebocsátásnak e minden várakozást felülmúló szertartásrendjében, fáradtságunkon már sikerült. Mert ha nem volt is nehéz megtalálni a gyakorlati magyarázatot („...orosz szerelvény, eltérő nyomtávú vasúthálózat, ja, persze, igen...”), ez a magyarázat nem hűtötte le elképedésünket, azon a meggyőződésünkön ugyanis, hogy amolyan rituális lábtörést lássunk mindebben, semmi nem változtatható. Talán a megmérés is, gondoltuk, talán az is most folyik, ahogy itt állunk ebben a bizonyos szempontból mérlegre tett vagonban, és nézünk lefelé a magasból. És talán a bebocsátás is most folyik, gondoltuk, és éppen azon múlik, vajon megértjük-e, hogy tényleg nemcsak az orosz szerelvény, az eltérő nyomtávú vasúthálózat, az a ja, persze, igen... Próbáltunk leintegetni a két picike asszonynak, próbáltunk valahogy leintegetni – s mert elbeszélésemnek ezen pontján megvirradt, nemcsak Erenhotban, de most, itt is, ahol mindezt írom, s ezért sajnós, bár mondanám még, abba kell hagynom, ébresztenem kell a kislányaimat, meg hát kíméletesen közölni velük, hogy mától minden más lesz, mert kitört a háború, nos, a kettős hajnalnak ebben a különös egybeesésében, amint tehát egyszerre világosodott ki elbeszélésem idején, édesen, meg most is, e folyamatos jelenben, keserűen, azt hiszem, az a leghelyesebb, ha befejezem, és azzal a képpel búcsúzom ettől a történettől, ahogy ott állunk a magasban, és megpróbálunk leintegetni valahogy.